Skadestånd från gärningspersonen

Sweden

Hur gör jag för att kräva skadestånd eller andra former av ersättning/gottgörelse från gärningsmannen i en rättegång (brottmålsprocessen), och vem ska jag rikta skadeståndskravet till?

Man bör i första hand vända sig till polisen eller åklagaren. De har en skyldighet att utreda även skadeståndskrav från en skadelidande. Om man inte har hjälp av ett eget ombud i rättegången ska åklagaren som huvudregel också hjälpa till med att föra målsägandens skadeståndstalan mot gärningspersonen om den sker i samband med ett brottmål.

I vilket skede i brottmålsprocessen bör jag lägga fram mitt skadeståndskrav?

Det bör läggas fram redan under polisutredningens gång för att kravet ska kunna utredas och bevisning hämtas in. Det är dock möjligt att lägga fram ett krav ända fram till dess huvudförhandlingen i brottmålet börjar.

Vad kan jag kräva skadestånd för och hur bör jag lägga fram skadeståndskravet (ange en totalsumma och/eller specificera de olika förlusterna, förlorad vinst och ränta)?

Svensk skadeståndsrätt bygger på reparation – en skadelidande ska så långt möjligt sättas i samma ekonomiska situation som om skadan inte inträffat. Detta innebär att man kan kräva skadestånd för alla ekonomiska förluster som skadan orsakat. Den skadelidande har dock en skyldighet att begränsa sin skada då det är möjligt.

Man kan få skadestånd för:

Personskada, vilket innefattar kostnader (för sjukvård m.m.), ersättning för inkomstförlust, fysiskt och psykiskt lidande av tillfällig natur (sveda och värk), ersättning för bestående utseendemässiga skador (lyte) och bestående funktionsmässiga skador (invaliditet).

Kränkning av den personliga integriteten när brottet riktats mot den skadelidandes person, frihet, frid eller ära och kränkningen är allvarlig.

Sakskada, på grund av t.ex. stulen eller skadad egendom.

Ren förmögenhetsskada, det vill säga sådan ren ekonomisk skada som uppstår vid t.ex. bedrägeri eller förskingring.

Man bör specificera sitt krav under de rubriker som är aktuella och sedan summera hela kravet. Man har rätt till ränta från dagen för brottet eller när skadan därefter uppstod. Krav på ränta måste också framställas för att domstolen ska kunna döma ut sådan.

Finns det en särskild blankett för skadeståndskrav?

Polis och åklagare har särskilda blanketter för skadeståndskrav som man kan använda sig av.

Vilken bevisning måste jag lägga fram för att styrka mitt skadeståndskrav?

En del av bevisningen som är nödvändig för att få skadestånd ingår vanligtvis i polisutredningen och kan åberopas av åklagaren till styrkande av brottet. Detta gäller t.ex. omständigheterna kring brottet och vilka skador som brottet orsakat.

Målsäganden behöver kunna lägga fram bevisning som täcker de krav man har, exempelvis för kostnader (kvitton), inkomstförlust (bevis om skadan /sjukskrivning och vilken inkomst man förlorat), sakskada (dokumentation som visar värdet på förstörd egendom eller reparationskostnad/värdeminskning för skadad egendom).

För skadestånd för kränkning krävs inte att målsäganden lägger fram någon särskild bevisning. Ersättning för kränkning följer bedömningen av brottet.

Finns det domstolsavgifter eller andra kostnader som är kopplade till mitt skadeståndskrav?

Nej, när skadeståndstalan förs i samband med ett brottmål finns inga avgifter.

Kan jag få rättshjälp före och/eller under förfarandet? Kan jag få det även om jag inte är bosatt i det land där förfarandet äger rum?

Man kan som målsägande/skadelidande ha rätt till ett eget juridiskt biträde i brottmålsprocessen. Detta gäller t.ex. vid grövre våldsbrottslighet, sexualbrott, brott i nära relation eller annars när det finns ett tydligt behov av biträde. Man kan anmäla önskemål om detta till polisen eller åklagaren som sedan vidarebefordrar begäran till domstolen som i sin tur beslutar om man får ett målsägandebiträde eller inte. Målsägandebiträdet kan lämna hjälp och stöd genom processen och förbereder och utför också skadeståndstalan. Om man får ett målsägandebiträde betalar staten för detta.

När kan brottmålsdomstolen avvisa eller vägra att pröva mitt skadeståndskrav mot gärningsmannen?

Det är mycket ovanligt att domstolen avvisar ett skadeståndskrav som förs i samband med ett brottmål, även om det är formellt möjligt.

Vad som ibland händer är att domstolen skiljer handläggningen av brottmålet och skadeståndet åt. Det kan ske om skadeståndskravet är komplicerat eller inte är tillräckligt förberett och handläggningen av brottmålet fördröjs på grund av detta. Att frågorna skiljs åt innebär att brottmålet avgörs först och att domstolens prövning av skadeståndet tas vid ett senare tillfälle. En följd av det är att åklagaren inte längre kan hjälpa till att föra talan avseende skadeståndet. Det är generellt sett bättre för den skadelidande om skadeståndstalan är så förberedd att den kan avgöras i samband med brottmålet.

Kan jag överklaga ett sådant beslut eller söka andra former av ersättning/gottgörelse?

Domstolen måste alltid lämna anvisningar om hur man överklagar. Av anvisningarna framgår vad som gäller för överklagande i den situation som är aktuell.

Försäkringsersättning är oftast inte beroende av att skadeståndsfrågan har prövats i domstol, vilket innebär att man kan anmäla skadan till försäkringsbolaget.

När det gäller brottsskadeersättning gäller följande. Om en gärningsperson har förmåga att betala ett skadestånd måste man alltid rikta sina krav mot denne i första hand. I fall då gärningspersonen saknar betalningsförmåga och man inte heller kan få sin skada ersatt på annat sätt kan brottsskadeersättning betalas, även om den skadelidande inte har drivit en skadeståndstalan mot gärningspersonen.

Om domstolen tilldömer mig skadestånd, hur ser jag till att domen mot gärningsmannen verkställs och vilken hjälp kan jag få för att se till att så sker?

När domen vunnit laga kraft skickar domstolen denna till Kronofogden. Kronofogden kommer då att fråga om man vill ha hjälp att driva in sitt skadestånd. Om man svarar ja på frågan kommer Kronofogden att undersöka gärningspersonens tillgångar. Om han eller hon har betalningsförmåga så blir skadeståndet då betalt. Om gärningspersonen däremot saknar betalningsförmåga så får man ett besked om detta från kronfogden. Har man inte heller fått sin skada ersatt genom försäkring kan man då ha rätt till statlig brottsskadeersättning.

Senaste uppdatering: 09/11/2020

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och

uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.